

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۷۱ تحریم‌های نامعلوم ایران

۷۲ روزشمار نگاه جهان

نگاه Business Monitor International. لندن

تراز مالی دولت ایران در نگاه خارجیان

از آن برای جبران کمبودهای مالی خود استفاده کرده است. مجموع کسری بودجه ایران در سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۸ معادل ۳۴۵ تریلیون ریال بوده، در حالی که ۳۸۳ تریلیون ریال از صندوق ذخیره برداشت شده است. به علاوه، در نه ماهه نخست سال گذشته، مبلغ اضافی ۱۴۴ تریلیون ریال از صندوق برداشت شده است.

خصوصی‌سازی: چاره کار

مطابق سیاست‌های اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی ایران ۸۰ درصد دارایی‌های دولتی مجاز به خصوصی شدن هستند، اما برخلاف این اصل، روند خصوصی‌سازی بسیار کند پیش رفته است. شاید دلیل این امر مقاومت برخی عوامل حکومت باشد که تمایل ندارند کنترل اقتصاد دولتی را به بخش خصوصی واگذار کنند. به هر حال نهایتاً نیازهای مالی، دولت را به سوی اتخاذ حرکتی جمعی برای خصوصی‌سازی سوق می‌دهند.

در اولین اقدام برای خصوصی‌سازی بانک‌ها در ۳۰ سال گذشته، دولت ۵ درصد سهام بانک ملت را در ماه فوریه به فروش رساند و قصد دارد ۸۰ درصد باقیمانده را ظرف دو سال آینده واگذار کند. این اقدام مقدمه‌ای بود بر این که در ماه‌های بعد ۶ درصد سهام بانک‌های تجارت و صادرات هم واگذار شوند.

اما علیرغم این پیشرفت‌ها، در این که آیا دولت می‌تواند برای بیرون آمدن از باتلاق عمیق مالی از محل خصوصی‌سازی به سرمایه مورد نیاز خود دست پیدا کند یا خیر، تردید وجود دارد. در واقع، این اقدامات نیازمند آن است که سرعت خصوصی‌سازی به صورت قابل توجهی افزایش یابد. ۵۱۶ میلیون دلار در مقایسه با پیش‌بینی کسری مالی بیش از ۳۶

تهران تلاش می‌کند از طریق راهکارهای متفاوت، کمبودهای مالی خود را جبران کند.

خود به شمار می‌رود. بنابراین تأثیر بی‌تحرکی بازار نفت جهان بر اقتصاد این کشور کاملاً محسوس خواهد بود. همزمان با رکود اقتصاد ایران، احتمالاً رشد دریافت‌های مالیاتی هم کاهش خواهد یافت. رشد محصول ناخالص داخلی واقعی در سال جاری بسیار ناچیز و در حدود ۲/۴ درصد پیش‌بینی می‌شود، در حالی که قرار است امسال دولت هدف خود را افزایش سالانه ۳۵ درصدی درآمدهای مالیاتی قرار دهد، اما به نظر می‌رسد این هدف بسیار جاه‌طلبانه باشد. به هر حال، هر برنامه‌ای برای اعمال ۳ درصد مالیات بر ارزش افزوده - که وقتی برای اولین بار در اکتبر ۲۰۰۸ مطرح شد با اعتراض بازاریان در شهرهای بزرگ ایران روبه‌رو گشت - در حال حاضر از اولویت چندانی برخوردار نیست. در شرایط سیاسی فعلی، دولت ریسک چندانی برای این موضوع نخواهد کرد.

راه بازگشتی به صندوق ذخیره نیست

برخلاف دیگر تولیدکنندگان نفت در منطقه که در زمان اوج قیمت با مزاد بودجه مواجه شدند، ایران از قدرت مالی خوبی برخوردار نیست. درست است که در سال‌های اخیر، دولت قسمتی از درآمدهای نفتی را به صندوق ذخیره ارزی انتقال داده، اما به طور همزمان

علیرغم افزایش قیمت جهانی نفت در نیمه اول ۲۰۰۹ چشم‌انداز مالی دولت مرکزی ایران نگران‌کننده به نظر می‌رسد. پیش‌بینی می‌شود کسری بودجه امسال ایران به رقم بزرگ ۱۱/۱ درصد از محصول ناخالص داخلی برسد. پس از آن ممکن است میزان کسری بودجه تا حدی کاسته شود، اما همچنان سنگین باقی خواهد ماند. پیش‌بینی‌ها برای سال‌های ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ ایران، کسری بودجه این کشور را معادل ۵/۹ درصد از محصول ناخالص داخلی نشان می‌دهد. پیش‌بینی‌های صورت گرفته بستگی به این نظر دارد که در صورتی که درآمدهای مالی با پایان رونق شدید قیمت نفت به شدت تحت تأثیر قرار بگیرند، مهار رشد هزینه‌های مالی برای تهران بسیار سخت خواهد بود.

توقف رشد درآمد

پیش‌بینی می‌شود در پی کاهش قیمت‌های جهانی نفت، رشد کل دریافت‌های مالی در سال جاری منفی شود. به گفته بانک مرکزی ایران در مدت سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۸ سهم درآمدهای نفتی از کل درآمدهای مالی دولت به ترتیب ۶۷/۲ درصد، ۶۵/۱ درصد و ۵۳/۴ درصد بوده است. طبق این آمار، واضح است که نفت وابستگی اصلی ایران برای تأمین مالی

اقدام نظامی منع شده بود که بار دیگر ایران آن را رد کرد و توقف غنی‌سازی را نپذیرفت. اقدام سوم به افزایش محدودیت‌های مالی و مسافرتی اشخاص و شرکت‌ها مربوط می‌شد. در این اقدام، تحریم جزئی بر تجارت اقلامی با مصارف نظامی و غیرنظامی افزایش یافت، به گونه‌ای که فروش کلیه تکنولوژی‌هایی از این دست به ایران ممنوع شد. همچنین در این راستا ۱۳ شخص حقیقی و ۱۲ شرکت حقوقی که در حمایت از برنامه هسته‌ای و موشکی ایران دست داشتند، به لیست قبلی اضافه شدند. در سپتامبر ۲۰۰۸ شورای امنیت به اتفاق آراء، بار دیگر قطعنامه‌ای را به تصویب رساند و ایران را به توقف برنامه هسته‌ای ملزم کرد، اما به علت مخالفت روسیه و چین تحریم جدیدی اعمال نشد.

تحریم‌های موجود آمریکا

پس از تسخیر سفارت آمریکا در ایران که در سال ۱۹۷۹ اعمال شد، اکثر مبادلات تجاری ایران و آمریکا به دلیل اعمال تحریم‌های یکجانبه طرف آمریکایی لغو شد. در سال ۱۹۹۵ بیل کلینتون، با صدور دستورهای اجرایی، شرکت‌های آمریکایی را از سرمایه‌گذاری در صنعت نفت و گاز و همچنین انجام تجارت با ایران منع کرد، اما تهران به بازارهای دیگری دست پیدا کرد.

همچنین در سال ۱۹۹۵ کنگره آمریکا قانون تحریم ایران - لیبی را به تصویب رساند که در آن مقرر شد دولت آمریکا آن دسته از شرکت‌های خارجی را که در سال بیش از ۲۰ میلیون دلار در بخش انرژی ایران سرمایه‌گذاری کنند، تحریم کند. این قانون در سپتامبر ۲۰۰۶ به مدت ۵ سال دیگر تمدید شد، اما هیچ یک از شرکت‌های خارجی تاکنون جریمه نشده‌اند. در اکتبر ۲۰۰۷ واشنگتن تحریم‌هایی را علیه بانک‌های ملی، ملت و صادرات ایران اعمال کرد. علاوه بر موارد فوق، اتحادیه اروپا برای برخی مقامات ارشد و همچنین کارشناسان هسته‌ای ایران، محدودیت‌های صدور ویزا ایجاد کرده است و در نهایت، در هجدهم ژوئن، بریتانیا اعلام کرد که مجموع اموال بلوکه شده ایرانیان در بریتانیا مطابق تحریم‌های اتحادیه اروپا و سازمان ملل به ۱/۵۹ میلیارد دلار رسیده است. ■

در میان ۱۶۷ کشور، ایران رتبه ۱۰۷ را به خود اختصاص داده است. در رتبه‌بندی جهت‌دهی بازار، حتی اوضاع ناامیدکننده‌تر است و ایران در رتبه ۱۴۶ قرار دارد. به طور خلاصه باید گفت که شرکت‌های دولتی ایرانی فرصت‌های سرمایه‌گذاری جذابی برای سرمایه‌گذاران خصوصی ایجاد نمی‌کنند. در نتیجه فروش دارایی‌های دولتی - آنچنان که دولت امیدوار است - برای آنان سودآور نخواهد بود و به همین خاطر، دولت مجبور است برای تأمین کسری‌های خود در سال‌های آینده به سرعت سطوح استقراض خود را افزایش دهد. ■

میلیارد دلار در سال آینده، قطره‌ای در اقیانوس است و در هر شرایطی مشخص نیست که چه مقدار از پولی که از خصوصی‌سازی به دست می‌آید برای تأمین کسری مالی دولت در دسترس خواهد بود. از آنجا که به نظر نمی‌رسد تحریم‌های بین‌المللی که به واسطه برنامه هسته‌ای گریبان‌گیر ایران شده، در آینده‌ای نزدیک لغو شوند، سرمایه‌گذاران خارجی - به خصوص غربی‌ها - از این کشور دوری می‌کنند. علاوه بر این، محیط کسب‌وکار ایران به طور کامل به رشد بخش خصوصی منتهی نمی‌شود. در رتبه‌بندی کشورهای جهان از نظر محیط کسب‌وکار،

نگاه Reuters، لندن

تحریم‌های نامعلوم ایران

با توجه به روند تداوم اتخاذ سیاست‌های ایران، احتمال این که مجدداً از سوی مجامع بین‌الملل مورد تحریم واقع شود بسیار است.

پیشرفتی قابل توجه در قبال ایران، برنامه زمانی اولیه‌ای را تدوین کرده است.

احتمال افزایش تحریم‌های اتحادیه اروپا

از طرفی، فردریک رینفلت، نخست‌وزیر سوئد که کشورش به ریاست اتحادیه اروپا رسیده، اعلام کرده است که تحریم‌های احتمالی اروپا علیه ایران هیچ نتیجه‌ای دربر نخواهد داشت. اما به هر حال ممکن است فرانسه، آلمان و بریتانیا در مورد ارائه طرح‌های پیشنهادی برای تحریم‌های جدید اتحادیه اروپا علیه ایران به گفت‌وگو بپردازند. این تحریم‌ها، بخش‌های نفت و بانکداری ایران را شامل می‌شود تا ایران را برای صرف‌نظر کردن از برنامه هسته‌ای تحت فشار بگذارند.

تحریم‌های موجود سازمان ملل

شورای امنیت تاکنون سه دوره تحریم را به ترتیب در دسامبر ۲۰۰۶، مارس ۲۰۰۷ و مارس ۲۰۰۸ علیه ایران اعمال کرده است. اولین تحریم، مواد هسته‌ای حساس را پوشش می‌داد و اموال اشخاص و شرکت‌های ایرانی را که به برنامه هسته‌ای مربوط بودند بلوکه می‌کرد. در این تحریم ۶۰ روز به ایران مهلت داده شد تا فعالیت غنی‌سازی را تعلیق کند، اما ایران آن را رد کرد.

تحریم دوم شامل تحریم‌های مالی و نظامی بود و اموال ۲۸ گروه، شخص و شرکت دیگری که در برنامه هسته‌ای و یا توسعه موشک‌های بالستیک درگیر بودند، بلوکه شد که در این میان می‌توان از بانک دولتی سپه نام برد. سازمان ملل با استناد به ماده ۴۱ از فصل هفتم منشور سازمان، قطعنامه‌ای صادر کرد که در آن هرگونه

پس از انتخابات ریاست‌جمهوری ایران که حاشیه‌هایی را در مجامع و خبرگزاری‌های سراسر جهان به دنبال داشت، اکنون رهبران جهان چگونگی برخورد با ایران را بررسی می‌کنند. اعمال تحریم‌های جدید می‌تواند به عنوان یک گزینه مطرح باشد، اما به نظر نمی‌رسد غرب در آینده‌ای نزدیک به دنبال چنین اقداماتی باشد. اما اگر چنین اتفاقی بیفتد و ایران با تحریم‌های جدیدی از سوی آمریکا، اتحادیه اروپا و سازمان ملل روبرو شود، احتمالاتی وجود دارد که می‌توان آنها را این گونه بررسی کرد:

احتمال افزایش تحریم‌های بنزینی آمریکا

تحریم بنزین آمریکا علیه ایران به احتمال زیاد آثار مخربی برای اقتصاد ایران در پی خواهد داشت که شاید بتوان آن را آخرین راهکار ممکن دانست، گرچه ایران معتقد است به راحتی با چنین اقداماتی کنار خواهد آمد. هدف لایحه تحریم بنزین که به تازگی در کنگره آمریکا مطرح شده افزایش فشار بر ایران جهت جلوگیری از برنامه غنی‌سازی اورانیوم است. نکته حایز اهمیت، منابع سرشار نفتی ایران است. با این که ایران از منابع عظیم نفتی بهره می‌برد، اما ناتوانی در پالایش آن به منظور فراهم کردن نیاز داخلی، باعث شده است که ایران بیش از ۴۰ درصد بنزین مورد نیاز خود را وارد کند. به علاوه، لایحه دو حزبی تحریم بنزین هم که از سوی هاوارد برمن، رییس کمیسیون امور خارجه مجلس حمایت می‌شود، هر شرکتی را که بنزین به ایران صادر کند (اعم از شرکت‌های پالایشگاهی، حمل‌ونقل، بانک یا بیمه)، از تجارت با آمریکا محروم می‌کند. در این شرایط، باراک اوباما برای رسیدن به هدف اعلام شده دستیابی به